

Södras position rörande cirkulär bioekonomi

Skogen, en förutsättning för en cirkulär bioekonomi

I generationer har skogen hjälpt till att bygga vårt lands välbefinnande. Fler än 50 000 familjeskogsbrukare i Södra äger skogar som är en tillgång för landets ekonomi, sysselsättning, en levande landsbygd och för mångfalden i skogen. Av familjeskogsbrukens råvara blir det trävaror, byggsystem, pappers- och textilmassa, kemikalier, energi och mycket mer. För att denna värdekedja ska fungera krävs en trygg infrastruktur med lågt klimatavtryck - från minsta skogsbilväg till järnväg, hamn och elnät.

Varför en cirkulär bioekonomi?

En cirkulär bioekonomi gör det möjligt att använda förnybara resurser effektivt, ersätta fossila material och skapa större värde av varje råvaruenhet. Genom att låta material cirkulera i flera värdekedjor kan klimatnyttan öka och resursförluster minska. Detta är också en central del av EU:s ambition att bygga en mer resurseffektiv och konkurrenskraftig ekonomi, där beroendet av fossila råvaror minskar och den industriella basen stärks. En väl fungerande cirkulär bioekonomi bidrar därmed både till klimatomställningen och till långsiktig konkurrenskraft och hållbar tillväxt.

Skogens betydelse i den cirkulära omställningen

Skogen är en förnybar resurs, som vid hållbart brukande, kontinuerligt växer och binder koldioxid över lång tid. Den skogsråvara som medlemmarna i Södra producerar kan användas flera

gånger, i flera olika värdekedjor och till produkter med olika livslängder. Träprodukter ger betydande klimatnytta när de används i långlivade tillämpningar, eftersom kolet lagras under tiden produkten är i bruk och pappersprodukter kan även ersätta fossila produkter såsom i förpackningar. Medan fibrer, biprodukter och sidoströmmar kan cirkulera vidare i industriella processer, användas och återvinnas och omvandlas till nya produkter. Detta skapar möjligheter till integrerade och resurseffektiva värdekedjor i industriell skala.

Genom att mobilisera Europas förnybara biologiska resurser och skapa cirkulära värdekedjor stärker bioekonomin europeisk konkurrenskraft, bidrar till ökad strategisk autonomi och försörjningstrygghet samt ökar motståndskraften mot geopolitiska och ekonomiska störningar. I våra industrier tas hela trädet tillvara. Den del som lämpar sig för sågade trävaror

går till byggande, där materialet både kan ersätta mer utsläppsintensiva alternativ och lagras kol under lång tid. Andra delar används för papper- och textilmassa och biobaserade kemikalier. Sidoströmmar som tallolja, lignin och energi från restprodukter är viktiga för att minska resursförluster och skapa nya värden. Sammantaget innebär detta att skogsbruk och industri redan arbetar i cirkulära flöden där resurseffektivitet, innovation och värdeskapande går hand i hand.

Hinder för utveckling – där regelverket inte hänger med

Trots den stora potentialen bromsas utvecklingen av cirkulära värdekedjor av ett antal hinder i dagens regelverk. Ett centralt hinder är att biprodukter och industriella sidoströmmar i praktiken ofta klassas som avfall, trots att de håller en kvalitet som möjliggör vidare användning som råvara. Detta leder inte bara till onödigt administration och högre kostnader, utan också

till osäkerhet som gör att företag avvaktar med investeringar.

Reglerna för End-of-Waste, som avgör när ett material övergår från avfall till råvara, är otydliga och tolkas olika mellan länder inom EU samt inom Sverige mellan olika myndigheter. Detta skapar praktiska problem för företag som verkar på en internationell marknad. För processindustrier, där råvaruflöden är sammanvävda och beroende av kontinuitet, kan oklara kriterier i värsta fall stoppa fungerande cirkulära flöden och investeringar.

Ett annat hinder är att vissa styrmedel och indikatorer är utformade för att mäta volymer snarare än kvalitet och faktisk resurseffektivitet. Fiberbaserade material förändras vid återvinning. För att upprätthålla kvalitet och säkerhet i slutprodukter behövs en kombination av jungfruligt och åter-

vunnet material. När regelverket inte tar hänsyn till detta riskerar utvecklingen att gå bakåt snarare än framåt.

Samtidigt förväntas branschen utvecklas i snabb takt. Nya tekniker och värdekedjor kräver flexibla och långsiktiga förutsättningar för att kunna skalas upp. När regelverk för cirkulära flöden inte är samordnade med exempelvis kemikalielagstiftning, produktkrav och tillståndprocesser förstärks hindren ytterligare. För att cirkulär bioekonomi ska kunna utvecklas i industriell skala behöver dessa motsägelser hanteras och regelverken bli mer samordnade och förutsägbara.

Balansen mellan jungfruligt och återvunnet material

Ett välfungerande cirkulärt system bygger på ett samspel mellan jungfru-

liga och återvunna resurser, inte på att all råvara ersätts med återvunnet material. Fiberbaserade material tappar styrka när de återvinns, och kvaliteten behöver därför säkerställas i varje användningscykel. Jungfruliga fibrer är en förutsättning för att upprätthålla materialets funktion och kvalitet över tid, samtidigt som de återvunna materialen gör att råvaran används flera gånger innan den avslutar sin livscykel.

Detta är en grundläggande utgångspunkt i den fiberbaserade industrin. Samtidigt tar politiska styrmedel i dag inte alltid tillräcklig hänsyn till materialens tekniska förutsättningar, vilket i vissa fall innebär att kvantitativa återvinningsmål prioriteras framför kvalitet och faktisk klimatnytta.

Vad är cirkulär bioekonomi?

Med cirkulär bioekonomi avses ett system där förnybara, biobaserade resurser används effektivt, binder koldioxid, cirkulerar i flera värdekedjor och bidrar till långsiktigt värdeskapande, samtidigt som fossila råvaror ersätts.

Cirkulär bioekonomi är en central del av den omställning som EU och Sverige driver, både för ökad konkurrenskraft & resiliens samt hållbar tillväxt. För medlemmarna i Södra är cirkularitet redan en integrerad del av verksamheten, i det långsiktiga brukandet av skogen och i industrin där hela trädet tas tillvara. Potentialen är stor, men för att den ska realiseras krävs regelverk som utgår från faktiska materialflöden och skapar långsiktiga och förutsägbara förutsättningar för innovation och investeringar.

För att frigöra potentialen i en cirkulär bioekonomi behövs:

1. Tydliga och förutsägbara End of Waste regler
2. Erkännande av biprodukter som råvaror
3. Fullt erkännande av förnybara skogsbaserade material i ESPR och annan produktlagstiftning
4. Harmonisering inom EU
5. Flexibilitet i industriella materialflöden
6. Cirkulära mål baserade på materialens tekniska egenskaper
7. Träbyggande som cirkulär systemlösning
8. Industriell skala för cirkulära träbyggsystem
9. EU politik som möjliggör cirkulärt träbyggande

Vad behöver Södra för politiska initiativ för att gå vidare?

Södra vill se att styrmedlen breddas och att investeringar prioriteras där de gör störst nytta för klimat och konkurrenskraft. Nedan är de viktigaste förslagen:

I Sverige

- 1. Inför enhetliga och tydliga End of Waste regler som gäller lika i hela landet.**
Skapa nationella riktlinjer som säkerställer likvärdig tillämpning mellan kommuner och länsstyrelser. Detta minskar osäkerhet och möjliggör investeringar i cirkulära flöden.
- 2. Erkänn industriella biprodukter som råvaror istället för avfall.**
Anpassa svensk tillämpning av avfallsregelverket så att högkvalitativa sidoströmmar kan användas vidare. Det stärker resurseffektivitet och öppnar för nya värdekedjor.
- 3. Säkerställ flexibla regelverk som tillåter kombination av jungfruligt och återvunnet material.**
Undvik regelkonflikter mellan olika lagstiftningar och certifieringssystem. Möjliggör optimering av kvalitet och klimatnytta i industriella processer.
- 4. Prioritera träbyggande i policy och upphandling som cirkulär systemlösning.**
Integrera trä i offentliga upphandlingar och byggregelverk. Främja lösningar som möjliggör långlivad kolinlagring, återbruk och demonterbarhet.

I EU

- 1. Tydliga och förutsägbara regler för End of Waste (EoW).**
Ett material ska bedömas utifrån sin kvalitet, säkerhet och användbarhet – inte utifrån om det uppstår i en sidostrom. Samtidigt måste befintliga, väl fungerande system som returpapperssystemet värnas. Harmoniserade och proportionerliga EoW-kriterier behövs för nya biobaserade materialflöden, utan att rubba etablerade cirkulära system såsom returpapper. End-of-Waste måste utformas så att det fungerar för befintlig storskalig processindustri.
- 2. Erkännande av biprodukter som värdefulla råvaror.**
När industriella sidoströmmar håller hög kvalitet bör de klassas som råvaror. Det möjliggör innovation, stärker lönsamheten i befintliga processer och minskar resursförbruk – en grundförutsättning för cirkulär bioekonomi i industriell skala.
- 3. Att förnybara skogsbaserade material erkänns fullt ut i ESPR (ekodesignförordningens delegerade akter, nu aktuellt textil) och andra produktregelverk.**
- 4. Harmonisering inom EU.**
Cirkulär bioekonomi kan inte regleras land för land. För företag som verkar på en europeisk marknad är

det avgörande att regler är samordnade och tolkas likformigt. Det skapar långsiktighet, konkurrenskraft och minskar administrativa kostnader.

- 5. Flexibilitet i industriella flöden.**
Industrier måste kunna kombinera jungfruliga och återvunna material utan att hamna i motstridiga regel- och certifieringssystem. Samma flexibilitet som krävs i regelverk för material måste även gälla certifieringar. I dag skapar bristande harmonisering mellan FSC, PEFC, massbalansmodeller och återvunnet innehåll onödiga hinder för cirkulära lösningar. Certifieringssystem behöver utvecklas för att spegla verkliga, cirkulära materialflöden och därmed möjliggöra industriell skala, kvalitet och resurseffektivitet.
- 6. Mål som utgår från materialens tekniska egenskaper.**
Cirkulära mål måste spegla hur biobaserade material faktiskt fungerar. Fiberbaserade material kan tex inte återvinnas oändligt många gånger. Mål ska därför leda till ökad resurseffektivitet och lägre miljöpåverkan – inte till försämrad kvalitet eller kortare produktlivslängd.
- 7. Stärk träbyggandets roll som cirkulär systemlösning.**
Industrialiserat träbyggande möjliggör förnybarhet, resurseffektivitet och långsiktig koldioxidlagring, samtidigt som det öppnar för cirkulära principer såsom demontering, återanvändning och högvärdig återvinning över byggnadens livscykel.
- 8. Säkerställ industriell skala för cirkulära träbyggsystem.**
Standardiserade och prefabricerade system där korslimmat trä kan vara en del, skapar hög kvalitet, effektiv materialanvändning och minskat spill. Genom samlokalisering av sågverk, massabruk och produktion av komponenter till byggsystem stärks industriell symbios, logistik och resurseffektivitet.
- 9. Utforma EU-politik som möjliggör cirkulärt träbyggande.**
EU-politiken bör erkänna långlivad koldioxidlagring i byggnader, harmonisera klimatdeklarationer, tex inkludera den koldioxid som binds under byggnadslivstid, och upphandlingskriterier på EU-nivå samt belöna byggsystem med låg miljöpåverkan sett ur ett livscykelperspektiv. Standarder, kompetensutveckling samt forskning och innovation bör stödjas för att underlätta demonterbarhet, återbruk och kvalitativ materialåtervinning.